

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
WOJCIECH KUTYŁA

KNO. 411.001.01.2016

D/16/502

WYSTĄPIENIE
POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	D/16/502 „Działania edukacyjne na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży szkolnej w ruchu drogowym”
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego
Kontroler	Janusz Roguski, doradca ekonomiczny, na podstawie legitymacji służbowej nr 15552
Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Edukacji Narodowej, al. Szucha 25, 00-918 Warszawa (MEN)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Zalewska, Minister Edukacji Narodowej od dnia 16 listopada 2015 r.; Joanna Kluzik-Rostkowska – od 27 listopada 2013 r. do 16 listopada 2015 r.; Krystyna Szumilas – od 18 listopada 2011 r. do 27 listopada 2013 r.

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania Ministra Edukacji Narodowej w latach 2014-2016¹ podejmowane na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży szkolnej w ruchu drogowym².

Uzasadnienie oceny

Minister Edukacji Narodowej, koordynując i realizując politykę oświatową państwa, uwzględnił zagadnienia związane z bezpieczeństwem dzieci i młodzieży szkolnej w ruchu drogowym w podstawie programowej obowiązującej w szkołach i placówkach oświatowych³. Uczestniczył również w przedsięwzięciach dotyczących propagowania wśród dzieci i młodzieży zasad bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Treści nauczania dotyczące wychowania komunikacyjnego, w tym bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zostały uwzględnione w stopniu odpowiadającym wiekowi, wiedzy i potrzebom uczniów, w szczególności w podstawie programowej zajęć technicznych, przyrody, informatyki, geografii, wiedzy o społeczeństwie, wychowania fizycznego oraz edukacji dla bezpieczeństwa⁴. Przyjęty model edukacji komunikacyjnej jest zbliżony do rozwiązań stosowanych w innych krajach Unii Europejskiej – jest realizowany w ramach zróżnicowanych zajęć edukacyjnych na etapach kształcenia objętych obowiązkiem

¹ Do dnia zakończenia kontroli – 25 marca 2016 r.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Stosownie do art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r., poz. 2156 ze zm.) minister właściwy do spraw oświaty i wychowania koordynuje i realizuje politykę oświatową państwa i współdziała w tym zakresie z wojewodami oraz z innymi organami i jednostkami organizacyjnymi właściwymi w sprawach funkcjonowania systemu oświaty. Ponadto w art. 22 ust. 2 pkt 2 powołanej ustawy wskazano, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa, w drodze rozporządzenia podstawy programowe, uwzględniając w szczególności zestawy celów i treści nauczania, umiejętności uczniów, a także zadania wychowawcze szkoły, odpowiednio do poszczególnych etapów kształcenia i typów szkół.

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 977 ze zm.).

szkolnym i ukierunkowany na uczniów młodszych⁵. Ze szkołami i placówkami oświatowymi współdziałają w tym obszarze również inne wyspecjalizowane podmioty (m.in. Policja).

W kontrolowanym okresie Minister Edukacji Narodowej monitorował, m.in. poprzez działalność kuratorów oświaty, działania szkół i placówek oświatowych w zakresie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży oraz współpracował z Krajową Radą Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego⁶. W 2015 r. objął patronatem honorowym wiele inicjatyw poświęconych bezpieczeństwu w ruchu drogowym (m.in. XIII Międzynarodową Konferencję „Pierwsza pomoc w wypadkach komunikacyjnych – mity i rzeczywistość. Bezpieczeństwo niechronionych uczestników ruchu drogowego” organizowaną przez Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego Sp. z o.o. oraz Kampanię Bezpieczny Przejazd „Szlaban na ryzyko” przygotowaną przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.). Wyżej wymienione działania sprzyjały pogłębieniu wiedzy uczniów na temat zasad zachowania bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Udział Ministra Edukacji Narodowej w realizacji programów i przedsięwzięć dotyczących działań edukacyjnych na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży szkolnej w ruchu drogowym w latach 2014-2016.

Opis stanu
faktycznego

W „Narodowym Programie Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego 2013-2020”⁷ nie przypisano Ministrowi Edukacji Narodowej zadań. Corocznie natomiast w Ministerstwie Edukacji Narodowej przygotowywano – na potrzeby Krajowej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego – sprawozdania z działań MEN podejmowanych na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego, które nie były objęte ww. Programem.

(dowód: akta kontroli str. 28-29)

Działania te w latach 2014 – 2016 (do czasu zakończenia kontroli, tj. 25 marca 2016 r.) dotyczyły przede wszystkim kształcenia i wychowania uczniów w szkołach w zakresie wychowania komunikacyjnego zgodnie z obowiązującą podstawą programową kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Dodatkowo Minister Edukacji Narodowej obejmował patronatem honorowym inicjatywy związane z bezpieczeństwem dzieci i młodzieży w ruchu drogowym.

W 2014 r. podjęto działania zmierzające do zawarcia porozumienia przez Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Spraw Wewnętrznych, Ministra Infrastruktury i Rozwoju, Komendanta Głównego Policji oraz Polski Związek Motorowy w zakresie podnoszenia poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym poprzez przeprowadzenie edukacyjnych turniejów bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Powyższe działania koordynuje Komenda Główna Policji (KGP). Projekt porozumienia, którego podpisanie zaplanowano na październik 2015 r. został zaakceptowany przez MEN, przy czym w marcu 2016 r. nadal trwały prace nad ostatecznym kształtem treści tego porozumienia.

(dowód: akta kontroli str. 20-23)

⁵ Biuro Analiz Sejmowych i opracowanie Dobromira Dziewulaka „Kształcenie dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego w wybranych krajach Unii Europejskiej” (nr 20 z 2011 r.).

⁶ Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego powstała na podstawie art. 140b ustawy z dnia 10 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137 ze zm.). Działa ona przy ministrze właściwym do spraw transportu jako międzyresortowy organ pomocniczy Rady Ministrów w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego. W skład Krajowej Rady wchodzi m.in. przedstawiciel wskazany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

⁷ Przyjęty przez Krajową Radę Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego dokument programowy obejmujący działania mające priorytetowy charakter w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego (www.krbrd.gov.pl/pl/aktualnosci/narodowy-program-bezpieczenstwa-ruchu-drogowego-2013-2020.html).

W 2015 r. Minister Edukacji Narodowej objął patronatem honorowym niżej wymienione inicjatywy.

- XIII Międzynarodowa Konferencja „Pierwsza pomoc w wypadkach komunikacyjnych – mity i rzeczywistość. Bezpieczeństwo niechronionych uczestników ruchu drogowego”, organizowana przez Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego Sp. z o.o.;
- Konkurs plastyczny dla dzieci szkół podstawowych pn. „Bezpieczni na drodze”, organizowany przez Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Zamościu;
- Ogólnopolski Turniej Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego Włoszczowa’ 2015, organizowany przez Zespół Placówek Oświatowych nr 1 we Włoszczowie;
- Ogólnopolska społeczna akcja „Przez zabawę do bezpieczeństwa 2015”, organizowana przez Tarnowskie Towarzystwo Sportowo-Kulturalne K- EAM;
- Kampania Bezpieczny Przejazd „Szlaban na ryzyko”, organizowana przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.;
- Konkurs plastyczny „Moje Bezpieczne Wakacje 2015”, organizowany przez Fundację Bezpieczne Wakacje.

Dodatkowo w ramach współpracy międzyresortowej, przedstawiciel MEN był członkiem Zespołu Koordynacyjnego Rządowego programu ograniczenia przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”⁸. Podczas realizacji tego programu uczestniczył w konkursach, oceniając projekty z województw, w tym na budowę miasteczek ruchu drogowego dla dzieci i młodzieży.

W ramach działań wspierających realizację programu wychowawczego i programu profilaktyki MEN przygotował platformę www.bezpiecznaszkola.men.gov.pl, na której został wyodrębniony obszar „Zapewnianie bezpiecznej drogi do szkoły”⁹.

(dowód: akta kontroli str. 42)

2. Treści nauczania dotyczące ruchu drogowego.

Opis stanu
faktycznego

Kształcenie i wychowanie uczniów w szkołach, w tym również w zakresie wychowania komunikacyjnego odbywa się zgodnie z obowiązującą podstawą programową kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, która uwzględnia cele i treści nauczania, umiejętności uczniów, a także zadania wychowawcze szkoły odpowiednio dla poszczególnych etapów kształcenia i typów szkół.

Treści nauczania dotyczące wychowania komunikacyjnego, w tym bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w ruchu drogowym zostały uwzględnione na wszystkich etapach edukacyjnych, co dotyczyło: zajęć technicznych, przyrody, informatyki, wiedzy o społeczeństwie, wychowania fizycznego oraz edukacji dla bezpieczeństwa. Zapisy podstawy programowej w zakresie kontrolowanej działalności nie uległy zmianie od czasu jej wprowadzenia, i obejmowały:

- a) w zakresie edukacji wczesnoszkolnej (klasy I-III szkoły podstawowej) oraz kształcenia zintegrowanego dotyczyło to treści nauczania (wymagań szczegółowych) w zakresie:

⁸ Program – opracowany w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji – został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 18 listopada 2006 r. Łączy on działania Policji, administracji rządowej i samorządowej oraz partnerów społecznych zainteresowanych poprawą bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jednym z najważniejszych obszarów jest „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym” oraz „Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej” (razembezpieczniej.mswia.gov.pl).

⁹ Na platformie umieszczone zostaną materiały informacyjno-edukacyjne z tego zakresu dla nauczycieli, uczniów, rodziców.

- „edukacji społecznej”, w tym pkt. 10 – uczeń wie, gdzie można bezpiecznie organizować zabawy, a gdzie nie można i dlaczego oraz pkt. 11 – uczeń zna zagrożenia ze strony ludzi; potrafi powiadomić dorosłych o wypadku, zagrożeniu, niebezpieczeństwie; zna numery telefonów: pogotowia ratunkowego, straży pożarnej, policji oraz ogólnopolski numer alarmowy 112;

- „zajęć technicznych”, w tym: pkt. 1 – uczeń zna środowisko techniczne na tyle, że rozpoznaje rodzaje maszyn i urządzeń: transportowych (samochody, statki, samoloty), wytwórczych (narzędzia, przyrządy), informatycznych (komputer, laptop, telefon komórkowy); orientuje się w rodzajach budowli (budynki mieszkalne, biurowe, przemysłowe, mosty, tunele, wieże) i urządzeń elektrycznych (latarka, prądnica rowerowa), pkt. 3 – uczeń dba o bezpieczeństwo własne i innych oraz wie, jak należy bezpiecznie poruszać się po drogach (w tym na rowerze) i korzystać ze środków komunikacji; wie jak trzeba zachować się w sytuacji wypadku;

- „wychowania fizycznego i edukacji zdrowotnej”, w tym pkt. 3 w zakresie sportów całego życia i wypoczynku: uczeń jeździ np. na rowerze, wrotkach; przestrzega zasad poruszania się po drogach, w zakresie bezpieczeństwa i edukacji zdrowotnej uczeń potrafi wybrać bezpieczne miejsce do zabaw i gier ruchowych; wie, do kogo zwrócić się o pomoc w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia.

b) w zakresie II etapu edukacyjnego (klasy IV - VI szkoły podstawowej), dotyczyło to treści programowych w ramach zajęć edukacyjnych:

- „przyrody”, w tym uczeń orientuje się w otaczającej go przestrzeni przyrodniczej i kulturowej; rozpoznaje sytuacje zagrażające zdrowiu i życiu oraz podejmuje działania zwiększające bezpieczeństwo własne i innych, świadomie działa na rzecz ochrony własnego zdrowia. Obejmowało to treści nauczania, w tym: uczeń podaje przykłady właściwego spędzania wolnego czasu, z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa w czasie gier i zabaw ruchowych oraz poruszania się po drodze; uczeń opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy w niektórych urazach (stłuczenia, zwichnięcia, skaleczenia, złamania, ukąszenia, użądlenia), potrafi wezwać pomoc w różnych sytuacjach; uczeń podaje przykłady zachowań i sytuacji, które mogą zagrażać zdrowiu i życiu człowieka (np. niewybuchy i niewypały, pożar, wypadek drogowy, jazda na łyżwach lub kąpiel w niedozwolonych miejscach); uczeń wyjaśnia negatywny wpływ alkoholu, nikotyny i substancji psychoaktywnych na zdrowie człowieka, podaje propozycje asertywnych zachowań w przypadku presji otoczenia;

- „zajęcia techniczne”, w tym treści nauczania: sprawne i bezpieczne posługiwanie się sprzętem technicznym, uczeń bezpiecznie uczestniczy w ruchu drogowym jako pieszy, pasażer i rowerzysta; dodatkowo zajęcia te pozwalają przygotować ucznia do uzyskania karty rowerowej;

- „wychowanie fizyczne”, co związane było z wymaganiami ogólnymi celu kształcenia, tj. bezpiecznego uczestnictwa w aktywności fizycznej o charakterze rekreacyjnym i sportowym ze zrozumieniem jej znaczenia dla zdrowia, stosowania zasad bezpieczeństwa podczas aktywności fizycznej oraz treści nauczania w wymaganiach szczegółowych „Bezpieczna aktywność fizyczna i higiena osobista”, w tym uczeń omawia sposoby postępowania w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia, korzysta bezpiecznie ze sprzętu i urządzeń sportowych, stosuje zasady samoasekuracji;

c) w zakresie III etapu edukacyjnego (gimnazjum), dotyczyło to treści programowych w ramach zajęć edukacyjnych:

- „informatyka”, w której cele kształcenia (wymagania ogólne) obejmują wykorzystanie komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin oraz do rozwijania zainteresowań, a treści nauczania (wymagania szczegółowe): wykorzystywanie komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin, w tym uczeń posługuje się programami komputerowymi, służącymi do tworzenia modeli zjawisk i ich symulacji, takich jak zjawiska: fizyczne, chemiczne, biologiczne, korzysta z internetowych map;

- „zajęcia techniczne”, w ramach których istniała możliwość nauki jazdy na motorowerze;

- „edukacja dla bezpieczeństwa”, w ramach której cele kształcenia (wymagania ogólne) obejmowały przygotowanie do działania ratowniczego. W szczególności uczeń zna zasady prawidłowego działania w przypadku wystąpienia zagrożenia życia i zdrowia oraz nabywa umiejętności udzielania pierwszej pomocy, umie udzielać pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, omawia zasady zachowania się podczas wypadków i katastrof komunikacyjnych, technicznych i innych. Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc, w ramach której uczeń: uzasadnia znaczenie udzielania pierwszej pomocy; omawia zasady postępowania aseptycznego i bezpiecznego dla ratownika; wzywa odpowiednią pomoc; rozpoznaje stopień zagrożenia osoby poszkodowanej i wyjaśnia zasady bezpiecznego postępowania w rejonie wypadku; omawia zasady zabezpieczenia miejsca wypadku; wyjaśnia, jak należy udzielać pomocy w wypadku drogowym, podczas kąpieli, załamania lodu, porażenia prądem; omawia sposób wnoszenia poszkodowanego ze strefy zagrożenia; rozpoznaje stan przytomności, bada oddech i tętno; wymienia zagrożenia dla osoby nieprzytomnej; układa osobę nieprzytomną w pozycji bezpiecznej; wykonuje samodzielnie resuscytację krążeniowo-oddechową; wyjaśnia, dlaczego duże krwotoki i wstrząs pourazowy zagrażają życiu; tamuje krwotok za pomocą opatrunku; udziela pomocy przy złamaniach i zwichnięciach; omawia skutki działania niskiej i wysokiej temperatury na organizm ludzki; udziela pomocy osobie poszkodowanej przy oparzeniu termicznym i chemicznym.

d) w zakresie IV etapu edukacyjnego (szkoły ponadgimnazjalne), dotyczyło to treści programowych w ramach zajęć edukacyjnych:

- „wiedza o społeczeństwie” (zakres podstawowy), w ramach której cele kształcenia (wymagania ogólne) obejmują m.in: wykorzystanie i tworzenie informacji: uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy; gromadzi i wykorzystuje informacje potrzebne do zaplanowania dalszej nauki i kariery zawodowej oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów: uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania. W treści nauczania wskazano, że uczeń ustala, w jakim urzędzie i w jaki sposób uzyskuje się dowód osobisty, paszport, prawo jazdy, jak rejestruje się motocykl i samochód. Ponadto uczeń wyjaśnia, co to jest prawo i czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych; wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, nieznanomość prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania; wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne; wyjaśnia różnice między prawem cywilnym, karnym i administracyjnym; wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy. W zakresie

„Bezpieczeństwa”, uczeń przedstawia uprawnienia policjantów i innych służb porządkowych; rozpoznaje przejawy ich naruszania.

- „edukacja dla bezpieczeństwa”, w której cele kształcenia – wymagania ogólne obejmują przygotowanie do sytuacji zagrożeń (uczeń zna zasady postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia życia, zdrowia lub mienia; zna zasady planowania i organizowania działań) oraz opanowanie zasad pierwszej pomocy (uczeń umie udzielać pierwszej pomocy poszkodowanym w różnych stanach zagrażających życiu i zdrowiu). Treści nauczania – wymagania szczegółowe obejmują m.in. zagrożenia czasu pokoju, ich źródła, przeciwdziałanie ich powstawaniu, zasady postępowania w przypadku ich wystąpienia i po ich ustąpieniu: uczeń wymienia i charakteryzuje źródła zagrożeń w najbliższym otoczeniu szkoły oraz domu; przedstawia zasady działania w przypadku zagrożeń czasu pokoju (np. awarii, katastrofy komunikacyjnej, budowlanej), podczas przebywania w domu, szkole, miejscu rekreacji i na trasie komunikacyjnej; wskazuje sposoby zapobiegania panice podczas zagrożeń; uzasadnia konieczność przestrzegania zasad bezpieczeństwa własnego i innych ludzi podczas różnorodnych zagrożeń. Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach (zachowanie ratownik), w ramach której uczeń: omawia podstawowe zasady postępowania ratownika w miejscu wypadku; ocenia sytuację w miejscu wypadku; zabezpiecza miejsce wypadku i wzywa profesjonalną pomoc; omawia zasady zapewnienia bezpieczeństwa ratownikowi, poszkodowanym i świadkom zdarzenia; wymienia środki przydatne przy udzielaniu pierwszej pomocy; ocenia stan poszkodowanego i demonstruje sposób skontrolowania jego funkcji życiowych; udziela pierwszej pomocy w przypadkach oparzeń, złamań i zwichnięć, krwotoków, dławienia się ciałem obcym, utraty przytomności, utraty oddechu, zatrzymania krążenia, wstrząsu pourazowego.

Podstawa programowa zaleca stosowanie w procesie nauczania aktywizujących metod kształcenia. W odniesieniu do wychowania komunikacyjnego oznacza to rozwijanie umiejętności praktycznych również poza szkołą, takich jak bezpieczna jazda na rowerze, nauka jazdy na motorowerze, stosowanie zasad ruchu drogowego w praktyce oraz zdobycie umiejętności udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.

W wyniku zmian wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 30 maja 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹⁰, zrezygnowano z wyodrębnienia wykazu wiadomości i umiejętności, które powinien posiadać uczeń kończący klasę I szkoły podstawowej. Wymienione zapisy zachowano jednak wśród wymagań określonych dla ucznia kończącego klasę III szkoły podstawowej.

Celem zmian w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych w zakresie edukacji wczesnoszkolnej, było szersze dostosowanie przebiegu procesu edukacji do indywidualnych możliwości i potrzeb najmłodszych uczniów. Wprowadzona nowelizacja nie zmieniała zakresu treści nauczania – wymagań przewidzianych dla ucznia kończącego klasę III szkoły podstawowej. Wyodrębnienie wiadomości i umiejętności, które powinny być opanowane przez dziecko kończące klasę I szkoły podstawowej stanowiło utrudnienie dla nauczycieli w dostosowaniu procesu edukacyjnego do potrzeb i możliwości, rozwijających się w różnym tempie, dzieci. Natomiast rezygnacja z wyodrębniania wiadomości i umiejętności, które powinien posiadać uczeń kończący klasę I szkoły podstawowej spowodowała, że decyzję o tym, ile czasu uczniowie potrzebują na opanowanie wiadomości i umiejętności z poszczególnych obszarów zawartych w podstawie

¹⁰ Dz. U. poz. 803.

programowej edukacji wczesnoszkolnej podejmuje, pracujący bezpośrednio z daną grupą dzieci, nauczyciel.

Ponadto w celu kształtowania postaw sprzyjających zachowaniom bezpiecznym, w tym zachowaniom dzieci i młodzieży jako uczestników ruchu drogowego, w podstawie programowej podkreślono znaczenie rozwijania i wzmacniania u uczniów postaw takich jak odpowiedzialność oraz dbałość o bezpieczeństwo własne i innych.

(dowód: akta kontroli str. 28-41)

3. Działania dotyczące poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w ruchu drogowym.

Opis stanu
faktycznego

W ramach współpracy międzyresortowej przedstawiciel Ministerstwa Edukacji Narodowej był członkiem Zespołu Koordynacyjnego rządowego programu ograniczenia przestępczości i społecznych zachowań „Razem bezpieczniej”. Podczas realizacji tego programu uczestniczył w konkursach, oceniając projekty z województw, w tym na budowę miasteczek ruchu drogowego dla dzieci i młodzieży. W ramach działań wspierających realizację programu wychowawczego i programu profilaktyki MEN przygotowano platformę www.bezpiecznaszkola.men.gov.pl, na której został wyodrębniony obszar „Zapewnianie bezpiecznej drogi do szkoły”.

Stosownie do art. 35 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty Minister Edukacji Narodowej nadzoruje i koordynuje wykonywanie nadzoru pedagogicznego¹¹ na terenie kraju, w szczególności nadzoruje działalność kuratorów oświaty w tym zakresie. Realizując ten obowiązek, w latach 2014-2016 (do dnia 25 marca), Minister zobowiązał kuratorów oświaty do realizacji kontroli dotyczących bezpieczeństwa uczniów (m.in.): „Zapewnienie uczniom bezpieczeństwa w czasie pobytu w szkole” (rok szkolny 2013/2014), „Profilaktyka agresji i przemocy w szkołach” (rok szkolny 2014/2015), „Prawidłowość prowadzonych przez szkołę działań wychowawczych i zapobiegawczych wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem” (rok szkolny 2013/2014) oraz „Działania szkoły na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa uczniów” (rok szkolny 2013/2014). Kuratorzy oświaty zostali również zobowiązani do realizacji kontroli planowych w zakresie wzmocnienia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych i ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych (rok szkolny 2015/2016).

(dowód: akta kontroli str. 38-39)

4. Zagadnienia dotyczące uzyskiwania przez uczniów karty rowerowej.

Opis stanu
faktycznego

Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 12 kwietnia 2013 r. w sprawie uzyskiwania karty rowerowej¹² przewiduje organizowanie egzaminu na kartę rowerową dla uczniów klas czwartych szkół podstawowych, tj. dla dzieci które ukończyły dziesiąty rok życia¹³. W kwestii obejmowania nauką w szkołach podstawowych dzieci sześciolletnich, a zatem zróżnicowania rocznikowego uczniów w klasach czwartych, pani Alina Teresa Sarnecka Zastępca Dyrektora Departament Jakości Edukacji stwierdziła, że treści nauczania, określone dla danych zajęć edukacyjnych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, realizowane są w trakcie danego okresu nauczania. Oznacza to, że wymagania określone dla np.: zajęć technicznych na II etapie edukacyjnym, muszą zostać

¹¹ Nadzór pedagogiczny polega m.in. na obserwowaniu, analizowaniu i ocenianiu przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek (art. 33 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie oświaty).

¹² Dz. U. poz. 512.

¹³ Stosownie do art. 8 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2015 r., poz. 155 ze zm.).

zrealizowane w ciągu trzech lat nauki przewidzianych na ten okres kształcenia. Na realizację przedmiotu zajęcia techniczne na II etapie edukacyjnym przewidziano 95 godzin w całym cyklu kształcenia, bez wyznaczania klas, na poziomie których zajęcia mają zostać przeprowadzone. Decyzja w tym zakresie należy do dyrektora szkoły. Odpowiednie zaplanowanie przez szkołę realizacji zajęć technicznych w klasach IV-VI szkoły podstawowej pozwala uzyskać kartę rowerową uczniom, którzy osiągnęli określony przepisami wiek, bez konieczności zmiany przepisów prawa oświatowego w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 39-40)

5. Skargi kierowane do MEN związane z tematem kontroli.

Opis stanu
faktycznego

W latach 2014-2016 (do 25 marca) do Ministerstwa wpłynęły łącznie trzy skargi dotyczące bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. W dniu 18 grudnia 2014 r. wpłynął wniosek o przeprowadzenie kontroli dowozów dzieci do Szkoły Podstawowej w Sońsku (powiat ciechanowski), a 13 stycznia 2015 r. kolejna skarga skierowana przez tę samą osobę dotycząca bezpieczeństwa uczniów w powiecie ciechanowskim. Pisma te zostały przekazane według właściwości Mazowieckiemu Kuratorowi Oświaty.

Natomiast 30 września 2015 r. do MEN wpłynęło anonimowe pismo dotyczące bezpieczeństwa w szkole, na wycieczkach i dojazdach autobusem szkolnym do domu (dot. Szkoły Podstawowej w Mieroszowie). Pismo zostało przekazane Dolnośląskiemu Kuratorowi Oświaty.

Z dokumentacji tych spraw wynikało, że zarzuty podnoszone w skargach dotyczące bezpieczeństwa dzieci i młodzieży nie potwierdziły się.

(dowód: akta kontroli str. 43-89.)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Wnioski

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁴, w związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, odstępuje od formułowania wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Warszawa, dnia 22 kwietnia 2016 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Wojciech Kutyla

podpis

¹⁴ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096.

